

PAUL FORT

Ο ΝΕΟΣ ΠΡΙΓΚΗΠΑΣ ΤΩΝ ΓΑΛΛΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ

Τὸ ὄνομα τοῦ Paul Fort δὲ βγῆκε στὴ μέση ἄξαφνα καὶ ἀπροσδόκητα, γιὰ ὅσους ξέρουν καλὰ τὰ γαλλικὰ φιλολογικὰ πράματα, τὴν ἐπαύριον τοῦ θανάτου τοῦ Λεκοντελλικικοῦ Διέρξ.

Ἐκνυκλόρησε σὰν ἓνα μυστικὸ ποῦ τὸ ἐπρόδιναν.

Ὁ προκάτοχός του, διάδοχος τοῦ μεταφυσικοῦ Μαλλαρμέ, εἶχε τὸ σεβασμὸ τῶν περισσότερων συναδέλφων του, εἶνε ἀλήθεια, ἀλλὰ δὲ χρωστοῦσε σ' αὐτὸ τὴ νίκη του.

Σ' ἓνα κύριο ἄρθρο τοῦ Intransigeant τῆς 27 Ἰουνίου 1912, ἡ Séverine διηγεῖται ἔτσι τὴν πριγκηπικὴ ἐκλογὴ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, γνωστότατη ἄλλωστε σ' ὅλους.

— Ὅταν ὁ Μαντές ἐφρόντιζε νὰ βρεθεῖ ὁ διάδοχος τοῦ Μαλλαρμέ, ἡ ψηφοφορία ἔδινε ὑπεροχὴ στὸ Moréas. Ἐκεῖνος ὅμως ποῦ εἶτανε παρὼν στὴ συνάθροιση ἐπενέβηκε καὶ εἶπε : Κάμετε τὸν Διέρξ· γιὰ μένα, ἔχετε καιρό, ἀργότερα, σὰ θὰ γίνω γάλλος ὑπήκοος.—

Ἐνα τέτοιο, στὸ περιστατικὸ τοῦ Paul Fort, δὲν ἐπαναλήφθηκε. Τὸ πριγκηπᾶτο, φαινότανε εὐθύς ἀμέσως πωλφορικὸ δικαίωμα.

Κανένας δὲ βρίσκεται σήμερα ποῦ νὰμποροῦσε νὰ ἐπιβάλει ἓναν ἄλλον καὶ δύσκολα πολὺ θὰμποροῦσε ὅποιοςδῆποτε νὰ σταθεῖ ἄφοβα ἀληθινά, μπροστὰ στὸν ποιητὴ τῶν Ballades Françaises.

Ὁ H. de Regnier, τεχνίτης μεγάλος, δὲν κατόρθωσε ἀκόμα νὰ δώσει ἔργο capitale στὴν ποίηση, καὶ ὁ Βεραιρέν ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά εἶνε γιὰ τοὺς φραντζέζους, χαωτικὸς καὶ βάρβαρος.

Ἔμεινε λοιπὸν ἓνας de la Tailhède, εἶδος Γρυπάρη ἢ Πορφύρα, μὲ ὀλίγους σὰν αὐτοὺς ἀποσκευές, ἀλλὰ μὲ ἐχτίμηση στοὺς φιλολογικοὺς ἐδῶ κύκλους καὶ θαυμασμό, σχεδὸν γενικό.

Ἔτσι ἡ ἐκλογὴ τοῦ πριγκηπα σοβαρὰ δὲν ἐπαίχτηκε παρὰ μεταξὺ τοῦ Paul Fort καὶ τοῦ Raoul Ponchon, ποῦ καὶ αὐτὸς ὅπως ὁ Paul Fort ἔβγαινε ἀπὸ τὰ πράγματα στὸ μέσο.

Ὁ Ponchon, ἀληθινὰ μεγάλος ποιητής, σηκώνει μὲ χάρη καὶ χωρὶς κανένα κόπο τὴν Ἀριστοφανικὴ χλαμύδα καὶ ὅλοι ξέρουν πῶς τέτοιον ποιητὴ οἱ Φραντζέζοι δὲν εἶχαν ποτέ τους.

Τὴ δύναμή του καὶ τὴν εὐστροφὴ χάρη του, δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἐχτιμήσει καὶ νὰ τὴν ἀπολάβει κανένας ὁλοκληρωτικά, εἶνε ἀλήθεια, ἂν δὲν εἶνε Γάλλος, καὶ μάλιστα ἀνακατωμένος σὲ ὅλα τὰ γεγονότα τῆς πατρίδας του, ὅμως ὅπως μέσα ἀπὸ μερικὰ ἔργα τοῦ Σαίξπηρ, ἀκατανόητα, γιὰτὶ πλέκονται γύρω σὲ πρόσωπα καὶ πράγματα καὶ ἐποχὴ, ποῦ οὔτε τὴν ὑποψία τους ἔχει κανένας, ἂν δὲν εἶνε ἄγγλος, καὶ ἄγγλος σοφὸς καὶ ἱστοριόφιλος, ἡ ποίηση ἀναβρίζει σὰν διαμαντένιος χεῖμαρος, ἔτσι καὶ ἀπὸ τὴν τέχνη τοῦ Ponchon γιὰ μᾶς τοὺς ξένους ὁ λυρισμὸς ξεχύνεται καὶ ἀφαρπάζει.

Φανταστῆτε τί εἶνε τὸ ἔργο του γιὰ τοὺς Γάλλους.

Ὅμως ὁ Raoul Ponchon δὲν ἔχει βιβλία, καὶ ἐκτὸς ἀπὸ μισή σε-
λίδα ἔμμετρη ποῦ δημοσιεύει στὸ Journal κάθε δευτέρα, πούθενά ἄλλου
δὲν φαίνεται καὶ δὲν ὑπάρχει.

Τὸ φύλλο τῆς ἡμέρας αὐτῆς γίνεται ἀνάρπαστο καὶ δὲν ὑπάρχει
λόγιος, ποιητής, πεζογράφος, αἰσθητικός, καλλιτέχνης, σοφός, ἄνθρωπος
γούστου, ποῦ νὰ μὴν τὸ ἔχει στὴν τσέπη του, ἢ στὸ γραφεῖο του.

Τὴν αἰτία ποῦ δὲν ἔβγαλε ἔως τώρα βιβλία ὁ πρωτοφανής αὐτός
ποιητής τὴν ἐξήγησε μὲ ἀδιαφορία καὶ μετριοφροσύνη ἄλλοτε στὸν παλιό
του φίλο τὸ Richerin, ὁ ὁποῖος τὴ διηγῆθηκε στὸν Κλαρετί, ὁ ὁποῖος
πάλι τὴν παραμονὴ τῆς ἐκλογῆς, ἀφιερώνοντάς του ἓνα θαυμαστικὸ του
ἄρθρο στὸ Temps, τὴν ἀνάλυσε μὲ χάρη καὶ περιπάθεια.

Ὁ Raoul Ponchon εἶνε ζεμανφουτίστ, καὶ μᾶς δίνει ὅ,τι θέ-
λει, χωρὶς νὰ ζητᾷ ἀπὸ μᾶς τίποτε, οὔτε καὶ νὰ τὸν ἐννοοῦμε καμμιὰ
φορά....

Ἐὰν ἔλειπαν ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Σουρή τὰ βιβλία του καὶ τὸ πλῆθος
τῶν στίχων του, μιὰ παραβολὴ τοῦ ποιητῆ τοῦ Ρωμηοῦ, μὲ τὸ Γάλλο
συνάδελφό του, δὲν θὰ ἦτανε καθόλου τολμηρὴ.

Μὲ ὅλα τὰ στίγματα ποῦ ἀσχημίζουν τὸ ἔργο του, ὁ Σουρὴς θὰ μεί-
νει πάντα φαινόμενο μεγάλο ποιητῆ καὶ ὑπάρχουν κομμάτια στὴν ἔμμετρη
ἐφημερίδα του, ποῦ εἶνε ἀληθινὰ ἀριστουργήματα καὶ ἄξια νὰ παραβληθοῦν
μὲ τὰ καλλήτερα τοῦ Ponchon.

Θὰ ἔδινε πολλὰ ἀπὸ τὰ βιβλία μου γιὰ νὰ εἶχα μιὰ σειρά τοῦ Ρω-
μηοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποία νὰ κορφολογῶ ἄνθια σπάνια καὶ καρπούς εὐωδια-
σμένους, τὴν ὥρα ποῦ αἰσθάνομαι τὴ στεγνότητα κάποιων ἀναγνώσεων,
καὶ τὸ ἀνούσιο μερικῶν μου ματαίων ξεφυλλισμάτων...

Ἐὰν ὁ Raoul Ponchon κλίνει σὲ ὑπέροχο κάδρο τὴ σημερινὴ Γαλ-
λία, ψάλτης ὅμως τῆς Γαλλίας εἶνε ὁ ποιητής τῆς Aventure Eter-
nelle.

Ἀλλὰ θεωρεῖται τάχα αὐτὸς σήμερα καὶ ὁ μεγαλύτερος ποιητής της;
Ὁφείλουμε νὰ ποῦμε ἀσφαλῶς, ναί, θεωρεῖται.

Εἶνε γενικώτερος ἀπὸ τὸν Ponchon καὶ ἡ τέχνη του ἀνταπόκριση
παγκόσμια. Εἶνε ὁ ποιητής.

Εἶνε ἀλήθεια ὅτι ἡ ἀνώτερη κριτικὴ δὲν ἀσχολήθηκε ἀκόμα μαζί
του καὶ χωρὶς αὐτὴ κανένα ὄνομα ἐδῶ δὲν μεγαλοποιεῖται, ἀλλὰ οἱ ἀρι-
στοὶς φαίνεται νὰ μὴν εἶνε ἀδιάφοροι μὲ τὸ ἔργο του.

Ἐὰν δὲν ἔγραψαν ἀκόμα γι' αὐτόν, ἐὰν στίς διάθεσές των ἐφάνηκαν
διηρημένοι τώρα ποῦ παρουσιάστηκε ζήτημα, πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄφει μας
ὅτι ὁ Paul Fort εἶνε νέος ἀκόμα καὶ ὅτι ἀντίπαλός του εἶτανε τέτοιας
γενικῆς ἐκτίμησης ποιητής.

Ἐπειτα οἱ ἀριστοὶ σήμερα δὲν ἀσχολοῦνται παρὰ ντελετάντικα
μὲ τὴν κριτικὴ, καὶ προπάντων μὲ τὴ σύγχρονη.

Οἱ θαυμαστὲς ὅμως καὶ οἱ μαθητές των, μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν
ἐμοίρασαν τοὺς ψήφους ὧν, ἐλάχιστοι ἐψήφισαν τὸν H. de Regnier, δυὸ

ἢ τρεῖς τὸν de la Tailhède, καὶ ἄλλοι τόσοι τοὺς ἴδιους των δασκάλους. Ἀλλὰ θὰ μὲ ἐρωτήσετε ποιοὶ εἶνε οἱ ἀριστοὶ στὰ γαλλικὰ γράμματα.

Ἀριστοὶ λέγονται οἱ A. France, Barrès, Λεμαίτρ καὶ Maurras.

Αὐτοὶ εἶνε τὸ ἄνθος τοῦ γαλλικοῦ πνέματος, αὐτοὶ εἶνε οἱ μεγάλοι κριτικοὶ τῆς Γαλλίας καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ ἐπιτελεῖα των—ὕστερα ἀπὸ ἓναν Μπουρζὲ καὶ ἓναν Φαγγιέ, ποῦ ἔρχονται ἀμέσως κατόπι των—τὰ ἄλλα θεώρουνται ἐδῶ littérature ὅπως ἔλεγε ὁ μακαρίτης Βερλαῖν εἰρωνικά.

Οἱ ὑψηλὲς κριτικὲς τῶν τεσσάρων αὐτῶν, εἶνε τὰ μόνα ἀληθινὰ φῶτα γιὰ τὴ γαλλικὴ τέχνη καὶ ἂν δὲν ἔχει ἓνας ποιητὴς ἢ ἓνας πεζογράφος τὴν ἐχτίμηση αὐτῶν, τὴ γνώμη των γιὰ τὸ ἔργο του, ἂν δὲν ἐκίνησε τὴν προσοχὴ των, γιὰ τοὺς γάλλους ὁ τεχνίτης αὐτὸς δὲν ὑπάρχει.

Διαβάστε τὶς κριτικὰς τοῦ A. France, τοῦ Barrès, τοῦ Maurras, τοῦ Lemaître, αὐτῶν ποῦ ξέρουν τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογίας των καὶ κάθε φιλολογίας, κάθε πηγὴ καὶ κάθε καταγωγὴ, κάθε ἐξάρτηση καὶ κάθε χειραφεσίαν τῆς τέχνης, τῶν ὁποίων ἡ ἀληθινὴ γνώμη ἀμυλλᾷται μὲ τὴν πνευματικὴν ὑπεροχὴν καὶ θὰ δεῖτε ποιοὶ κόσμοι ἄγνωστοι θὰ σᾶς ἀνοίχουν, πῶς θὰ διακρίνετε τὸ ἀληθινὸ ἀπὸ τὸ ψεύτικο, τὸ αὐθόρμητο ἀπ' τὸ ἐξεζητημένο, ἐκεῖνο ποῦ ἔχει ψυχὴ καὶ ἐκεῖνο ποῦ εἶνε γαλβανισμένο.

Ἔπειτα τὴν εὐθύτητα. Ποῦ ἄλλοῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴ βρεῖ παρὰ σ' αὐτούς; Τί ἂν σὲ μερικὰ καὶ μετὰξὺ τους δὲ συμφωνοῦν; Στὶς γενικὰς γραμὰς εἶνε ὅλοι αὐτοὶ σὰν ἓνα. Ὁ τρόπος ὁ ἀνώτερος ποῦ κρίνουν εἶνε ἐκεῖνο ποῦ τοὺς συνδέει.

Καὶ οἱ μαθητὲς τους ὅλοι ἓνας καὶ ἓνας. Διάδοχοί των βέβαιοι καὶ ἀσφαλισμένοι, στὴν κριτικὴ καὶ στὸ ἄλλο δημιουργικὸ τους ἔργο.

Ὁ Souday, ὁ κριτικὸς τοῦ Temps γιὰ τὰ βιβλία καὶ τῆς Eclair γιὰ τὸ θέατρο, ὁ Clouard τῆς Revue Critique, ὁ Lasserre γιὰ τὴ φιλολογία στὴν Action Française, ὁ Gilbert στὴν ἴδια ἐφημερίδα γιὰ τὸ θέατρο, ὁ Bidou γιὰ τὴν ἴδια δουλειὰ στὴν Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων, ὁ Lanson τῆς Grande Revue, ἐπίσης γιὰ τὸ θέατρο, ὁ Γοδεφρουά.

Ὅλοι αὐτοὶ καὶ συγγραφεῖς διάσημοι καὶ οἱ καλῆτεροι σήμερα τῆς Γαλλίας, ὕστερα ἀπὸ ἓναν Λοτὶ καὶ ἓναν Πολὰν ποῦ στὸ μυθιστόρημα εἶναι σχεδὸν ἴσοι μὲ τοὺς ἀριστοὺς.

Τὰ βιβλία τοῦ Lasserre εἶνε ὅλα διάσημα καὶ τὸ γιὰ τὸ Ρωμαντισμὸ, ἓνα ἀπὸ τὰ πολυκροτότερα τῶν τελευταίων χρόνων.

Τοῦ Lanson γιὰ τὴ γαλλικὴ φιλολογία ἀπαράβλητο, γιὰ τὴν εὐσυνηδεΐαν καὶ τὴν παρατηρητικότητά του Σορμπωνέζου αὐτοῦ καθηγητῆ, ποῦ κατορθώνει νὰ βγάινει τὸ δασκαλικὸ ἐπίδεσμο σὲ ἅπειρα ζητήματα καὶ νὰ βλέπει καὶ τὴ νεώτερη τέχνη κάπως μακρὰ του, εἶνε ἀλήθεια, ἀλλὰ μὲ ἀρκετὴ διορατικότητα.

Ἡ Marie de Sainte Heureuse τοῦ Bidou, βιβλίον μὲ ζωὴ καὶ βάθος ἀνεξερεύνητο, χωρὶς κανένα ἀνώτερό του, τοῦ Γοδεφρουά ἡ κριτικὴ τῆς τελειότητος ἀποκαλυπτικὴ, καὶ τῶν ἄλλων ποῦ σᾶς ἀνάφερα τὰ βιβλία πρῶτα καὶ καλῆτερα καὶ σχεδὸν ἴσια μὲ ἐκεῖνα τῶν δασκάλων των.

Οἱ ἀναγνώστες μου ὅμως, στοὺς ὁποίους τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἴσως λέγονται γιὰ πρώτη φορά, ἀμφιβάλλω ἂν ἄκουσαν ποτὲ στὴ νεοελληνικὴ κριτικὴ καὶ τὰ ὀνόματα ἀκόμα τῶν ἀριστῶν, ὡς κριτικῶν καὶ ὡς ἐκείνων ποὺ ὀδηγοῦν σήμερα καὶ ἀπὸ χρόνια πολλὰ ἀκόμα σὲ φωτισμὸ καὶ σὲ κατανόησιν τῆς γαλλικῆς τέχνης.

Ποιὸς ἀνέφερε ποτὲ τοὺς τέσσαρεις τόμους τῆς Κριτικῆς τοῦ A. France; Τοὺς Contemporains τοῦ Lemaître; τοῦ Ch. Maurras, τὶς μοναδικὰς μελέτες του στὴ Revue Encyclopédique, ἀπὸ τὸ 89 - 1900, ὅπου περνᾷ ὅλη ἡ σύγχρονη φιλολογία, ποιὸς ποτὲ τὶς περιφημὲς αἰσθητικὰς τοῦ Barrès;

Καὶ τοὺς τέσσαρις αὐτοὺς καὶ οἱ πρὸ διαβασμένοι δὲ θὰ τοὺς ξέρουν, ὅπως φαίνεται, παρὰ ἀπὸ κανένα τους ρομάντζο, ἀπὸ κανένα ἀκαδημαϊκὸ λόγον τους, ἀπὸ κανένα ἄρθρο τους. Τὸ Maurras μάλιστα ποὺ δὲν ἐξέπορ-
τᾶρεται καὶ μὲ τρέχουσες ἐφημερίδες, τὸν ἀνώτερον ἴσως ἀπ' ὅλους, ἀμφιβάλλω ἂν τὸν ἔχουν ἀκούσει ἀκόμα. Καὶ ὅμως τὰ βιβλία τῶν ἄλλων τριῶν εἶνε γεμᾶτα ἀπὸ τὸ ὄνομά του καὶ ἀπὸ τὸ φῶς τῆς σκέψεως τοῦ ὁ A. France τοῦ ἔχει γράφει καὶ ποίημα ἀκόμα θανμαστικόν, ὁ Barrès ἀπὸ τὸ Anthineia τοῦ ἐμπνεύστηκε, ὅπως γράφει, τὸ Ταξίδι του τῆς Σπάρτης, ὁ Lemaître στὰ περίφημα μαθήματά του γιὰ τὸ Σατωβριάνδο, αὐτὸν ἔχει ὀδηγὸν του καὶ ὁ Μπουρζὲ στὸ τελευταῖον τοῦ βιβλίου, ποὺ τὸ ἀφιέρωσε στὸ μεγαλύτερον αὐτὸν κριτικὸ τῆς Γαλλίας, λέγει στὸν πρόλογόν του, ἀπάνω κατόν:

Τρεῖς εὐτυχίες ἐγνώρισε τὸ πνέμα μου καὶ ἡ κοινωνικὴ μου ἀνατροφή, τρεῖς γνωριμίες, τὸν Ταῖν, τὸ Μωρρᾶς καὶ τὸν Μπαρρές.

Ἀλλὰ ποιὸς ξέρει τὸ Anthineia τοῦ προτελευταίου καὶ τὸ Ταξίδι τῆς Σπάρτης τοῦ μεγάλου αἰσθητικοῦ, ἐνὸς—ὅπως εἶπε ὁ A. France—ἀπὸ τοὺς 2—3 ὑπέροχους ποὺ ἔχει σήμερα ὁ κόσμος;

Τοῦ Μπαρρὲς τὸ ὄνομα ποὺ γεμίζει μὲ ἀστραπὲς τὸ φιλογολικὸν οὐρανὸν τῆς Γαλλίας, ἀπὸ 30 σχεδὸν χρόνια, μόλις τελευταία σημειώθηκε στὸ ἐλληνικὸν ἀστεροσκοπεῖο. Ὁ κ. Παλαμᾶς τὸ ἀναφέρει μιά δυὸ φορές, σὲ δευτερεύοντα ζητήματα, καὶ φαίνεται νὰ τὸ γνωρίζει ἀπὸ ἓνα ἀκαδημαϊκὸ λόγον, καὶ ἀπὸ ἓναν ἄλλον στὴ βουλὴ. Τὰ φῶτα τοῦ Barrès γιὰ τὰ φιλογολικὰ πράγματα τῆς Γαλλίας, φαίνεται νὰ θεωρεῖ περιττὸ νὰ τὰ ζητήσει στὰ βιβλία του, στὸν περίφημον πανηγυρικὸν του στὸ Λεζόντ-ντε Λίλ καὶ στὸ θουκυδιδικὸν ἐπιτάφιον στὸ Μορέας, γιὰ τὸν ὁποῖον καὶ δυὸ τρεῖς τὸν ἐπήφισαν τελευταῖα καὶ γιὰ πρίγκηπα τῶν ποιητῶν. Οἱ ἀναγνώστες μου ἂς κρατήσουν σημείωσιν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ὀνόματος καὶ ἂν θέλουν νὰ δοῦν τὴν γνώμην τοῦ συγγραφέα τῆς Colette Baudouche, ἂς ἀναζητήσουν τὴν ἀλήθειαν, ὅπου τοὺς ὀδηγῶ.

Τὸ ἴδιον θὰ τοὺς συμβούλευα νὰ κάμουν καὶ γιὰ τὶς κριτικὰς τῶν ἄλλων ἐννέα ποὺ προανέφερα. Τὶς συσταίνω ὡς ἀντίδοτον ὅσους ξεγελιῶνται ἀπὸ κομπογιαννίτικας κριτικὰς—σὰν τοῦ de Gourmont π.χ.—ἢ ὡς φάρμακον πρὸς ἀνοσίαν, γιὰ ὅσους δὲν ἔπесαν ἀκόμα στὰ χέρια του.

*

Αὐτοὶ ἦσαν λοιπὸν ἐκεῖνοι ποὺ θὰ ἔδιναν τὸ χρῆμα μεγάλου ποιητῆ

στὸν Paul Fort, καὶ οἱ ὁποῖοι ἐπιφυλάχτηκαν καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν αὐτὴ μιὰ δυνατὴ στὴν ἀρχὴ δυσπιστία ἐξεδηλώθηκε. Ἡ δυσπιστία ὁμως αὐτὴ σιγά-σιγά διασκεδάσθηκε.

Ὁ Διάδοχος τοῦ France στὸ Temps, ὁ πολὺς Souday τὴν ἐπαύριον τῆς ἐκλογῆς τοῦ τοῦ ἀφιέρωσε συμπαθητικὸ καὶ κολακευτικὸ ἄρθρον, ὁ Las-serre, τὸν ἀναγνώρισε ποιητὴ τὴν Action Française, λίγες ἡμέρες ἀργό-τερα καὶ ὁ Bidou τοῦ χαράζει τὸ πορτραῖτο τοῦ στὴν Ἑφημερίδα τῶν Συ-ζητήσεων, γράφοντας τὸ ἄρθρον τοῦ γιὰ τὴν Ἰφιγένεια τοῦ Moréas.

Σὲ ἀντιστάθμισμα ὁμως τῶν ἄλλων σιωπῶν, ὁ ψήφος τοῦ Μιστρὰ λ ἔφερε τὸν Paul Fort στὰ ἀμφισβητηθέντα τοῦ πρωτεῖα.

Ὁ Προβιγγιανὸς Βάρδος, ποῦ ἐφύσησε σὰν θεὸς καὶ ἐγεννήθηκε ἡ Μιρέγ, τὸν ἐψήφισε ἀδίσταχτα καὶ ἡ δόξα αὐτὴ εἶνε ἡ μεγαλύτερη ποῦ θὰ μπορούσε νὰ νειρευεῖ ἓνας γάλλος ποιητής.

Τὸ ἔργο τοῦ ὁ Paul Fort τὸ ἀρχίζει ἀμέσως ἀπὸ τὴν πρώτη τοῦ νεότητά. Ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἐπαύριον ποῦ ἄφισε τὸ μαθητικὸ κἀθισμα.

Δεκαοχτὼ ἐτῶν, χωρὶς χρήματα, χωρὶς βοήθεια, μόνος τοῦ ἔκαμε τὸ Théâtre d'art, ὅπου ἐπαίχτηκαν μερικὰ νεωτεριστικὰ ἔργα, τὰ περισσότερα νέων τότε, ἀλλὰ σήμερα διάσημων ποιητῶν καὶ δραματικῶν συγγραφέων. Βεραϊνέν, Μάτερλιγκ καὶ ἄλλων.

Μιὰ κωμωδία τοῦ στὴν ἀρχὴ—La petite Bête, ἔκαμε συμπαθητι-κὴ ἐντύπωση καὶ αὐτὴ εἶνε τὸ πρῶτον τοῦ νομίζω δημοσίευμα.

Οἱ Ballades Françaises ἀρχισαν λίγο ἀργότερα συμπτυνού-μενες μὲ ταχύτητα καταπληκτικὴ. Σήμερα εἶνε δεκατέσσερις τόμοι.

Ὁ Mortcerf, ἡ δέκατη σειρὰ, εἶνε ἴσως τὸ ἀριστουργημά του, ἂν καὶ τὸ Amour Marin εἶνε τὸ πιὸ ποῦ ἀγαπήθηκε καὶ ἐδιαβάσθηκε βιβλίον τοῦ.

Ἡ τέχνη τοῦ Paul Fort εἶνε φαινομενικὰ ἀπλή, ἀλλὰ δὲν εἶνε εὐκόλη, καὶ νὰ τὸ μυστικὸ ποῦ κάνει τὰ ἀριστουργήματα.

Ὁ Charles Maurras, ἔτσι ὅρισε τὸν κλασικισμὸ γιὰ ὅσους κάνουν πῶς τὸν περιφρονοῦνε, ἢ τὸν βαρέθηκαν. Κλασικισμὸς εἶνε τὸ ἀπλὸ ὅταν δὲν εἶνε εὐκόλο.

Τὰ πουλιά, τὰ νερά, τὰ δέντρα, τὰ χρώματα, τὰ συναισθήματα, τὰ κρυφὰ τῆς φύσης, τὰ φανερά τῆς πλάσης, τῆς ψυχῆς τὰ εὐδιάθετα, τὸ πνεῦ-μα, ἡ θάλασσα, ἡ νύχτα, τὸ πρωῒ, ἡ κόρη, τὸ δειλινόν, τὸ ἄγνωστο, ἡ στοργή, τὸ παιδί, οἱ σκιές, τὰ φῶτα, τὸ ἄνθος, τὸ φύλλον, ὁ Ὁκτώβρης, ὁ χειμῶνας, ὁ πατέρας, ὁ θάνατος, ὁ καῦμός, ἡ νοσταλγία, ἡ μητέρα, τὸ δάσος, ἡ φω-τιά, ἡ σιωπὴ, ἡ μοῖρα, δεμένα στὸν ἀθάνατο στίχο, τὸν ἐμψυχομένο, τὸν καινούργιον, τὸν πλούσιον, τὸν ἀστραφτερό, τὸ νικητὴ—νὰ ἡ τέχνη τοῦ Paul Fort.

Καὶ μαζὶ μαῦτά, κάτι ἀπλούστερα, κάτι ἀφελέστερα, κάτι σὰν πρω-τόγεννα, κάτι σὰν ποῦ νὰ μὴ μπορούν νὰ μποῦν στὴ μουσικὴ καὶ στὴ συμφω-νία καὶ ποῦ ἐμπήκαν ὁμως καὶ ποῦ ἐθριάμβεψαν.

Καὶ μιὰ ὁμπρὲς ἀκόμα ἀνοίγεται κάποιον, ἀλλὰ πῶς ἀνοίγεται! Με-γάλη πράσινη, φανταχτερή, σὰν φτερά ἀετοῦ γιὰ νὰ βοηθήσει στὸ κατέβα-σμά του ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τὸν ποιητὴ. Καὶ τί στίχοι!

Je sais bien que je suis un dieu
comme il en soit peu sur la terre.
Ne suis-je pas tombé des cieux avec
mon grand parapluie vert

Ouvert au soleil radieux ?

Ὅπως βλέπετε ἡ ποίηση τοῦ Paul Fort δὲν εἶνε σὲ στίχους. Εἶνε στὴ γραμμῇ. Οἱ ρίμες του ὅμως εἶνε πλούσιες καὶ ὅπου εἶνε ὀλίγο παραμεινόμενες, ὁ ρυθμὸς ὅμως τὶς κάνει πιὸ χτυπητές. Ἔπειτα τὶ παρήχησες, τὶ γοργάδα στὴ μουσικὴ καὶ τὶ θρίαμβος στὴν ἰδέα.

Ἡ γλῶσσα του, λένε, εἶνε ἀπὸ τὶς πλουσιότερες καὶ ἔχει μιὰ νεοφάνεια καὶ μιὰ φρεσκάδα μοναδική. Θέλει ὅμως τέχνη στὴν ἀνάγνωση.

Ἄλλου προφέρονται τὰ ἄφωνα φωνήεντα, ἀλλοῦ ὄχι. Ὁ συναρπασμὸς τοῦ στίχου ὀδηγεῖ μὲ ἀσφάλεια καὶ χωρὶς κανέναν κόπο, εἶνε ἀλήθεια, ἀλλὰ γιὰ ὅσους παίζουν στὰ δάχτυλα τὴν ποιητικὴ γλῶσσα, π.χ.

O monde au cœur de feu, terre mouvementée· ποῦθε θὰ λείψει ἓνα ε; ἀπὸ τὸ terre ἢ ἀπὸ τὸ mouvementée; Τὸ ζήτημα εἶνε πῶς πρέπει νὰ λείψει. Ὁ ρυθμὸς μᾶς τὸ δείχνει, γιατί ἀλλοιότικα δὲν διαβάζεται ὁ στίχος.

Ἦθελα νὰ μεταφράσω μερικὰ ποιήματα ἀπὸ τὰ βιβλία τοῦ Paul Fort, ἀλλὰ προτιμῶ νὰ τὰ παρουσιάσω στὸ πρωτότυπο. Ἄμα ἀφαιρέσει κανένας ἀπὸ τὴ χάρη τοὺς ἓνα ποσοστὸ, ἔστω καὶ ἐλάχιστο, πῶς μπορεῖ νὰ δώσει τὴν ἀληθινὴ εἰκόνα τῆς ὁμορφιᾶς των; Πῶς νὰ μεταφράσετε αὐτὸ τὸ θεσπέσιο τραγούδακι;

Si toutes les filles du monde voulaient
s'donner la main
Tout autour de la mer elles pourraient
faire une ronde.
Si tous les gars du monde voulaient
bien êtr' marins,
Ils f'raient avec leurs barques un joli pont
sur l'onde.
Alors on pourrait faire une ronde
autour du monde, si tous les gens du monde
voulaient s'donner la main.

Ἡ ἀπὸ τὸ θάνατο καὶ τὸ Σατανᾶ αὐτὲς τὶς στροφές.

Dédaigneuse, la mort s'assied à mon feu,
Elle attend mon heure, et sa tour d'osselets,
rangée sur ma chaise, brille aux yeux
des braises comme un plat de fraises,

sur ses genoux elle berce un vivant joujou,
qui reluit et cligne et lui fait les yeux doux.

Sans le faire exprès, un petit coup discret
du joli joujou me déloge la vie, et
je sens que mon âme, en un
rythme ravi, va blanchir son linge dans
le clair de lune.

“Υστερα ἀπὸ μιᾶς Ὁφελίας, ἀπὸ ἑνὸς Ἀμλέτο, ἀπὸ ἑνὸς Βασιλέα Λήρ, ἀπὸ τὰ περισσότερα κομμάτια τῆς *Aventure Éternelle*, ἤθελα νὰ ἤξερα γιατί τάχα ἡ σιωπὴ καὶ ἡ ἐπιφύλαξη ἐνὸς Charles Maurras στὸ ἔργο τοῦ Paul Fort; Εἶνε ἀλήθεια, πὼς ἓνας κριτικὸς σάν αὐτὸν ἀρνούμενος τὸν Παρνασσισμὸν ὁλόκληρο, μὴ χαρίζων στὸ Βερλαῖν παρὰ ὀλίγα του τραγούδια, στὸ Μαλλαρμέ μερικοὺς στίχους, θρεμένος στὴν κλασικότητα, γεμάτος Ρακινισμὸ καὶ Ἀντρεσενισμὸ, ὑμνητὴς τῆς μεζούρας καὶ τῆς εἰλικρίνειας, δύσκολα σήμερα θάποφάσιζε νὰ πεῖ μεγάλον ποιητὴ ἕναν σύγχρονον, ἀλλὰ ἀκριβῶς γιὰ τὶς παραπάνω ἀφορμές, δὲ θὰ ἦτανε τάχα φουκικὸ νὰ εἶχαμε τὴ γνώμη του γιὰ τὸν ποιητὴ τῶν *Ballades Françaises*;

Πῶς σιωπᾷ; ἀπὸ ἔλλειψη καιροῦ; ἀπὸ ἀναμονή; ἀπὸ ἀδιαφορία πρὸς ἕνα τέτοιο ἔργο;

Τὸ τελευταῖο δὲν τὸ πιστεύω. Θὰ ἤθελα πολὺ νὰ ρωτοῦσα τὸν ἴδιο. Ἄλλὰ ποῦ νὰ τὸν βρῶ εὐκαιρο καὶ διατεθημένο γιὰ τέτοιο ζήτημα; Ἐχει νὰ κανονίσει τέσσερις μονομαχίες τὴν ἡμέρα, νὰ γράφει ἕνα πολιτικὸ ἄρθρο, νὰ φιλολογίσει λίγο μὲ τὸ ψευδώνυμο Κρίτων, χαρακτηρίζοντας τὸν Greco τοῦ Barrès, ἢ τὸ τελευταῖο βιβλίον τοῦ Moréas, τὶς *Réflexions sur quelques poètes*, τὸ ὁποῖον γι' αὐτὸν εἶνε ἡ ὑψηλότερη κριτικὴ κοζερὶ ποῦ ἔγινε ποτὲ στὴ γαλλικὴ γλῶσσα, ἀποκλειστικὸ προνόμιον σήμερα 5-6 τὸ πολὺ μεγάλων σοφῶν καὶ *littérateurs*. (*Action Française*).

Ἡ ἐπιθυμία αὐτὴ νὰ ἔχω τὴ γνώμη του εἶνε καὶ ἐπιθυμία ὅλων τῶν *lettrés*.

Τί εἶπε ὁ Maurras γιὰ τὸν Paul Fort; ἔρωτοῦν. Τίποτε ἐνήφισε τὸν A. France, τὸ Μιστράλ καὶ ἐκδήλωσε τὸ θαυμασμὸν του, σὲ μιὰ παραγραφούλα γιὰ τὸ R. Ponchon, καὶ μετὰ τὴν ἐκλογὴ δὲν εἶπε λέξη.

Τὸ ἄρθρο ὅμως τοῦ Lasserre τὴν ἐπαύριο, στὴν *Action Française*, πάντα, ἦτανε καὶ μὲ τὰ ἄσπρα καὶ μὲ τὰ μαύρα. Ὁ Paul Fort, δὲν εἶνε μεγάλος ποιητὴς εἶπε, ἀλλὰ εἶνε ποιητὴς.

Αὐτὸ φτάνει· δὲν ξέρω ἂν θὰ βγεῖ ποτὲ ἀπὸ τὸν κύκλο τῶν ἀποκλειστικῶν καταγινομένων μὲ τὴν ποίησιν, ἀλλὰ ἕως τώρα δὲν τὸ δείχνει.

Ἄλλὰ ἡ γνώμη τοῦ Lasserre εἶνε τάχα καὶ γνώμη τοῦ δασκάλου του; Οἱ πολλοὶ τὸ πιστεύουν ἀλλὰ ἐγὼ τὸ ἀμφιβάλλω. Γνωρίζω τὸ συγγραφεὺς τοῦ Ρωμαντισμοῦ, ἀνεξάρτητο σὲ χίλια δὴ ζήτήματα μὲ σέβας, ἀλλὰ μὲ θάρρος νὰ διατυπώνει δικῆς του γνώμης, ἐπιφυλακτικότερος ἐδῶ, τολμηρότερος ἐκεῖ ἀπὸ τὸν Maurras, τὴν ἐπιρροὴ τοῦ ὁποίου ὑφίσταται γενικώτερα, στὴν ὁλικὴ ἐξέλιξιν τοῦ πνεύματός του, ὅπως ἄλλωστε τὴν ὑφίστανται ὅλοι σὴ-

μερα, από τούς πιό ξακουστούς στά γράμματα ἔως ἐκείνους ποῦ αὐριο θά σημειώσουν μέ τὸ ὄνομά τους ἓνα μεγάλο ἔργο.

Ἔπειτα ἡ γνώμη τοῦ Γοδεφρουά ποιά νά εἶνε; Οὔτε καί αὐτοῦ ἀκούστηκε. Εἶνε φίλος καί θαυμαστής τοῦ de la Tailhède καί τοῦ Ponchon, ἀλλά καί μεγάλος ἐκτιμητὴς τοῦ Paul Fort.

Περὶσσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον ὁ ἴδιος Paul Fort θά ἤθελε τὴ γνώμη τοῦ Γοδεφρουά γιὰ τὸ ἔργο του.

Ὁ συγγραφέας ὁμως τῆς Κριτικῆς τῆς Τελειότητος δὲν εἶνε στὸ Παρίσι τώρα καί ἀπὸ καιρὸ σιωπᾶ καί μόνο τὸ πνεῦμα τὸν ἐπιθυμεῖ...

Ἐπανήλθα στὸ ζήτημα τῶν Ἀριστὸς παρασυρμένος ἀπὸ τὴν ἐργασία τοῦ Paul Fort ποῦ τὴν ἔχω ὁλόκληρη μπροστά μου.

Ἐάν ὅπως λέγει ὁ Maurras οἱ παρνασιέν ἄφησαν πίσω τους εἴκοσι λαμπρὰ ὀνόματα, χωρὶς κανένα ἔργο, εἴκοσι λαμπρὰ ἔργα σάν αὐτὰ λοιπὸν δὲν κάνουν ἓνα ὄνομα; Δὲν πιστεύω καί ὁ συγγραφέας τῶν Ἑρασιτῶν τῆς Βενετίας, ὑπάρχει ἐλπίδα νά μὴ λήσει μιὰ μέρα γιὰ τὸν πρίγκηπα ποιητὴ καί ὁ Γοδεφρουά τὸ ἴδιο, κατὰ δεύτερο πάντα λόγο, ἐννοεῖται, καί τηρουμένων τῶν σχετικῶν μεγάλων ἀποστάσεων ποῦ χωρίζουν τὰ δυὸ αὐτὰ ὀνόματα.

Ἔχω τὴν τιμὴ νά γνωρίζομαι ἀπὸ τέσσερα χρόνια μέ τὸν Paul Fort, ἀλλὰ δὲν εἶμουν ποτὲ τῆς αὐλῆς του.

Εἶνε καιρὸς ποῦ δὲ νυχτοζῶω πλέον καί ὅποιος δὲν ξημερώνεται σχεδόν, δὲν ἔχει μεγάλη ἐλπίδα νά τὸν συναναστραφεῖ καί νά τὸν σχετισθεῖ περισσότερο.

Μπορῶ ὁμως νά πῶ πῶς τὸν γνωρίζω κάπως.

Μέσα στίς δροσερὲς κολωνάντες τοῦ Ὠδείου, τὸν ἔχω συναντήσει πολλές φορὲς νά φυλλομετρᾷ ὅπως ἐγὼ βιβλία καί ἀκόμα νά κρατεῖ ἐκεῖνος διάφορες σημειώσεις μέ ἓνα νευρικό μολυβδοκόντυλο. Ἔχει τὸ βλέμμα ταχὺ καί ἀστραφτερὸ καί τὸ χέρι γλήγορο καί σὲ διαρκὴ κίνηση.

Τὸ πορτραῖτο του τὸ ἐχάραξε ὁ ἴδιος σάν ἓνας Βελασκέζε σὲ ἀδρὲς γραμμὲς καβαλλιέρου.

Εἶνε ντυμένος πάντα ὁλόμαυρα μέ ἀνεμισμένη φαρδιά γραβάτα, μέ μεγάλη μαύρη ρεπούμπληκα ἀλὰ Ρέμπραντ, κάτου ἀπὸ τὴν ὁποία ξεφεύγει σὲ πλοκαμοὺς ἡ ὁλόμαυρη λεοντική του χαιτή.

Μιλᾷ ἀδύνατα καί εἶνε ὅλος ἐρωτήματα.

Πῶς; τί; λοιπὸν; Ὅλα δείχνει ὅτι τὸν ἐνδιαφέρουν, ὅλα θέλει νά τὰ μαθαίνει, ὅλα ὅτι τὸν ἀπασχολοῦν. Ὁ ἴδιος φιλολογεῖ λίγο, δὲν εἶνε διηγηματικός, ἔχει ὁμως πολλὴν ὑπομονὴ καί στίς ἀπάντησές του εἶνε ἀποφθεγματικός. Πρὸ πάντων ἔχει κύκλο. Καί γιὰ τὰ πιὸ σπουδαῖα ζητήματα, καί γι' αὐτὲς τίς καθημερινὲς ἀσχολίες τῆς ζωῆς, γιὰ τὰ συμφέροντα τοῦ περιοδικοῦ του, σὰς θέλει τὴ Δευτέρα τὸ βράδυ σὴν Closerie.

Δὲ δέχεται καμμιά κουβέντα στὸ δρόμο.

— Πῶς δὲ θάρητε, λοιπὸν τὴ Δευτέρα στὸ καφενεῖο;

Σὰς ἐρωτᾷ.

Ὡς τόσο μορῶ νὰ πῶ πῶς γιὰ μένα τὸ πῆρε ἀπόφαση καὶ κάνει ἐξαίρεση.

Σχεδὸν πάντα στὸ δρόμο μιλοῦμε μαζὶ καὶ περάσαμε πολλές φορὲς τὸ Λουξεμβούργο κάνοντας χίλιες κουβέντες. Οἱ μιξέριες τῆς ζωῆς, ἀπὸ τίς ὁποῖες πέρασε γενναῖα καὶ ὄχι χωρὶς κόπο, ἔχουν ἀφίσει γερὰ σημάδια στὸ εὐγενικό του πρόσωπο καὶ ὅταν μιλεῖ γιὰ ἀθλιότητες ἢ ἔκφρασή του εἶνε σχεδὸν ὀδυνηρή. Εἶνε ὁμως υπερήφανος καὶ μὲ μιὰ συστολὴ καὶ μὲ μιὰ χάρη ποῦ κάνουν τὴν υπερήφανειά του συμπαθητικὴ καὶ ὥραία.

Ὁ καθημερινὸς τύπος εἶνε ἡ ἀντιπάθειά του καὶ εἶχε τὸ θάρρος στὸ τιμητικὸ γεῦμα ποῦ τοῦ ἔκαμαν οἱ θαυμαστὲς του, ὅσπερ ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία του, νὰ τὴν βροντοφωνήσῃ ἀπαντώντας τὸν πανηγυρικό ποῦ τοῦ ἔπλεξε ὁ Richépin.

Δὲν ἐσοχίστηκε γιὰ τὴν ἐκδίκηση τῶν ἐφημερίδων, γιὰ τοὺς ἐχθροὺς δημοσιογράφους ποῦ θὰ ἔκανε, γιὰ τοὺς φίλους τῆς πρέσας ποῦ θὰ ἔχανε, γιὰ ὅ,τι θὰ ἄκουε ἢ δὲ θὰ ἄκουε τὴν ἐπαύριο.

Μερικοὶ δημοσιογράφοι τίς ἡμέρες τῆς ἐκλογῆς ἐδοκίμασαν νὰ μοῦν στὴν ιδιωτικὴ του ζωὴ καὶ αὐτὸ τὸν εἶχε πειράζει πολὺ. Τοὺς ἐπλήρωσε τὸ βράδυ τοῦ γεύματος καὶ τὸ γεῦμα αὐτὸ δὲν ἀναφέρθηκε παρὰ ἀπὸ ὀλίγα φύλλα καὶ ἀκριβῶς ἀπὸ κείνα ποῦ στὴν πολεμικὴ του ἐξαίρεσε.

Τὸ θάρρος του αὐτὸ καὶ γενικῶς ἡ ἀνεξαρτησία του δόθηκε ἀφορμὴ νὰ ἐκτιμηθεῖ περισσότερο στὴν κρισιμώτερη στιγμὴ τῆς φιλολογικῆς του ζωῆς.

Οἱ Loups, μιὰ μπάντα μετρίων, ὅπως τοὺς θεωροῦν, ποιητῶν μὲ ἀρχηγό τους τὸ Richépin, βλέποντας ὅτι δὲν θὰ ἔκαναν τίποτε γιὰ τὸ δάσκαλό τους ἀποφάσισαν τίς παραμονὲς τῆς ψηφοφορίας νὰ ταχτοῦν μὲ τὸ μέρος του. Τοῦ τὸ ἐμύνησαν λοιπὸν καὶ τοῦ ἀνάγγειλαν μαζὶ πῶς τὸ ὁμῶνυμο φύλλο των θὰ ἔβγαине τίς ἡμέρες ἐκεῖνες ἀφιερῶμένο ὁλόκληρο σ' αὐτόν.

Ὁ Paul Fort φυσικὰ κολακεύτηκε καὶ τοὺς εὐχαρίστησε θερμὰ. Ὅμως τὴν ἴδια ἡμέρα ἔδινε κομμάτια τοῦ βιβλίου του ποῦ ἐτυπωνότανε ἀκόμα, τοῦ *Vivre en dieu*, μέσα στὰ ὁποῖα ἔβαλε καὶ τὸ ποίημά του στὸ *Moréas* ποῦ τὸν ἀνακήρυττε δάσκαλό του.

Τὸ ποίημα αὐτὸ ἀναδημοσιεύτηκε μετὰ πέντε ἡμέρες στὸ *Temps*, ἀπὸ τὸν πολὺ *Souday* στὴν κριτικὴ ποῦ ἔκανε τοῦ *Vivre en dieu*.

Οἱ Loups, φυσικὰ, ποῦ εἶνε ἀντιμωρεαδικοί, ἐνθυγράθησαν μ' αὐτό, ἐσκέφτηκαν νὰ τὸν ἐγκαταλείψουν, ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκαμαν.

Ὁ Paul Fort ὅμως ἐκέρδισεν ἔτσι, ὡς χαραχτήρας, τὸ μεγαλύτερο πόντο καὶ ἀναδείχτηκε, ἀληθινὰ ἀνεξάρτητος, κύριος σ' ὅλη τὴ σημασίᾳ τῆς λέξεως, ἔξω ἀπὸ κάθε *truc* καὶ ἀπὸ κάθε ὑπολογισμό.

Τὸ ποίημα ἀξίζει νὰ τὸ παραθέσω ὁλόκληρο, ἀντιγράφοντας ἀπὸ τὸ ἴδιο *Temps* καὶ τὴ μικρὴ σημείωση τοῦ *Souday*, ποῦ τὸ συνοδεύει, ὅχι χωρὶς σκοπὸ, ἀλλὰ καὶ μὲ πολλὴ σημασία γιὰ ὅσους ξέρουν τὰ πράγματα καὶ τίς ἱντριγκες τίς φιλολογικῆς.

(*Feuilleton du Temps*, 3 Ἰουλίου 1912).

« Ὁ Paul Fort ποιητὴς τολμηρὸς καὶ νεωτεριστὴς, δὲν εἶνε λιγότερο καὶ λάτρης τοῦ *Rakina* καὶ τῆς κλασικῆς παράδοσης. Προσφέρει στὴ μνήμη τοῦ *Moréas* συγκινητικὸ καὶ θαρραλέο δεῖγμα ἀφοσιώσεως, ἀφοῦ ὁ θάνα-

τος τοῦ ποιητῆ τῆς Ἰφιγένειας καὶ τῶν Stances δὲν ἀφόπλισε τοὺς ἀγράμματος καὶ τοὺς ἀνόητους.»

Τὸ ποίημα τοῦ Paul Fort στὸ Moréas, δὲν τὸ μεταφράζω γιὰ ὅσους λόγους δὲ μετέφρασα κανένα τοῦ ἴδιου ποιητῆ, στὰ σημειώματά μου αὐτά, καὶ τὸ παραθέτω στὸ πρωτότυπο.

Ce que je dois à Moréas ne peut être
dit en paroles.

J'avais une âme obscure et lasse.

Quasiment il en fit la folle—

fée des feux libres dans l'éther.

Aérez, aérez les mots! Qu'ils soient

de ces flammes légères dansant

plus haut que les flambeaux.

Ce que j'appris de Moréas fut mon
secret.

Nom pas pour lui, puisque vivant—mon

maître, hélas—il savait tout

comme aujourd'hui.

Ὁ Paul Fort δὲν εἶνε παρὰ σαράντα χρόνων, γεμάτος ἱερὴ φωτιά καὶ πίστη.

Δὲν εἶνε, λέγει, συγγραφέας, ἀλλὰ ὁ ποιητὴς ποῦ τραγουδᾷ.

Ὁ ἀφορισμὸς του αὐτὸς ἔχει μεγάλη σημασία καὶ εἶνε τὸ κλειδί ὅλης τῆς τέχνης του.

Τὸ ἔργο του μὲ τὰ ἔργα τῶν σημερινῶν ποῦ παραδίνονται, ἀπὸ τὸ Mercure de France καὶ ἀπὸ διάφορες ἀνθολογίες, ὡς ἔργα μεγάλων ποιητῶν, δὲν ἔχει καμμιά ὁμοιότητα.

Μόνο μὲ τὴν ποίηση τῶν παλαιότερων τῆς École Romane μπορεῖ νὰ παραβληθῇ, καὶ ὄχι στὴ μορφὴ, ἀλλὰ στὴν οὐσία.

Ἕνας du Plessys θὰ μπορούσε νὰ τὸν παλαίψει, ἂν δὲν ἀχαριστοῦσε στὴν προνομίᾳ φύση του, καὶ τὸ ἔλεγετο στὸν Tellier τοῦ de la Tailhède, ποῦ τὸ ἀναφέρει καὶ ὁ Μπαρρὲς σ' ἓνα του βιβλίον, παραβάλλεται μονάχα μὲ τὴν ὑψηλὴ τέχνη τοῦ Paul Fort.

Ὁ ποιητὴς τῆς Tristesse de l'homme εἶνε λαγρός καὶ κατὰθαρός καὶ τόσο προσωπικός, ποῦ νὰ μὴ μπορεῖ νὰ συγχιστεῖ μὲ κανέναν ἄλλο. Ἀντίθετα ἀπὸ τοὺς σημερινούς ποιητάδες ποῦ ζοῦν μιά ζωὴ δανεισμένη οἱ περισσότεροι, καὶ κατώτερη οἱ ἄλλοι, αὐτὸς δὲ χρωστᾷ τίποτε σὲ κανένα καὶ ὅ,τι ἔλαβε μὲ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα του τὸ ἔκαμε δικό του.

Πρὸ πάντων σὰν μεγάλος αἰσθαντικὸς ποῦ εἶνε ξέρεῖ ποῦ ὑπάρχουν πραγματικά οἱ θησαυροί.